

Pontidler; Tanımı, İç Ayırtları, Tektonik Düzenlenimi ve Anlamı: Kuzey Anadolu'nun Mesozoyik Evrimi

Pontides: Definition, Internal Subdivision and Tectonic Implication: Geological Evolution of Northern Anatolia

Erdinç YİĞİTBAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Jeoloji Müh. Bölümü, Çanakkale
eyigitbas@comu.edu.tr

ÖZ

Bir Alpin tektonik birlik olarak Pontidler kuzeyde Karadeniz, güneyde ise İzmir – Ankara – Erzincan süturu ile sınırlanır. Bu sınırlar içinde ele alındığında Pontidler Alpin ve öncesi birliklerin birbirine kaynaştıkları bir orojenik mozayik niteliğindedir. Bu orojenik mozayik başlıca Prekambriyen, Dogger, Geç Kampaniyen ve erken Lütisiyen dönemlerindeki orojenik olayların üstelenen bir sonucu olarak oluşmuştur.

Gerek Pontidlerin sınırları ve gerekse Pontidlerin iç ayırtları bugüne değin bazan Alpin, bazan Tethyan (Paleo- ve Neo-Tetis) ve bazan da Karadeniz çevresine özgü münferit jeolojik olaylar dikkate alınarak yapılmıştır. Dolayısıyla Pontidler farklı yayınlarda farklı biçimlerde; kimi zaman bir tektonik birlik olarak, kimi zaman da coğrafik anlamda ele alınmış, değerlendirilmiştir. Son yıllarda yapılan saha bazlı çalışmalar kuzey Anadolu'nun kuzeyde "İstanbul Zonu", güneyde "Sakarya Zonu" ve bunlar arasındaki bir "Ara Zon (Armutlu-Ovacık Zonu)" ile temsil edildiğini göstermektedir. İstanbul Zonu ile Sakarya Zonu Malm öncesinde bir araya gelerek Mesozoyik döneminde tek bir tektonik birlik olarak davranmışlar ve bu ana tektonik birlik en önemli yapısal değişikliğini Alt Kretase başında yaşamıştır. Bu dönemde kuzeyde Karadeniz ve güneyde Intra-Pontid havzası (Boyalı havzası) açılmış, böylece Mesozoyik başından itibaren Sakarya Zonu üç parçaya ayrılmıştır.

Bu konuşmada Türkiye'nin jeolojik evriminde önemli yeri olan Kuzey Anadolu Tektonik Birlikleri yeni bir bakış açısıyla tanımlanacak ve bölgenin Mesozoyik evrimine yeni yaklaşımlar sunulacaktır.

ABSTRACT

The Pontides, as an Alpid tectonic unit of Turkey, is bordered by Black Sea in the north and İzmir – Ankara – Erzincan suture in the south. In a sense, the Pontides represent an orogenic mosaic that was developed by amalgamation of different pre-Alpine and Alpine units. This orogenic mosaic was formed mainly by superimposed orogenic events during Precambrian, Dogger, late Campanian and Lutetian periods.

The boundaries and internal subdivisions of the Pontides were evaluated on a basis of Alpine, Tethyan or circum Black Sea events in previous researches. As a result of this, definition of Pontides and the internal subdivisions and their tectonic implications were not understood correctly due to the lack of a standard geological reference system. Because of this, Pontides was evaluated as either a main tectonic unit or a geographic entity in the literature. Recent field-based researches show that there are 3 main tectonic units in northern Anatolia; İstanbul Zone in the north, Sakarya Zone in the south, and Intermediate Zone (Armutlu-Ovacık Zone) between them. İstanbul and Sakarya zones were amalgamated before the Malm period and formed a unique tectonic entity. In this Alpine unit, the major geological event occurred during the early Cretaceous which developed Black Sea basin in the north and Intra-Pontide basin (Boyalı basin) in the south. As a consequence of early Cretaceous rifting the Sakarya Zone was divided into three fragments.

In this presentation, the tectonic units of northern Anatolia, which play an important role for understanding the geological evolution of Turkey, will be re-defined. A new interpretation for Mesozoic evolution of the region in the light of new data and point of view will be presented.

